

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Александър Евлогиев Александров, дм

Ръководител на Катедра по съдебна медицина и деонтология при МФ на
Медицински университет – гр. София

На дисертационен труд на тема **„Съдебномедицински анализ при насилие над възрастни хора”**, представен от д-р **Кристина Атанасова Хаджиева** за публична защита пред научно жури за присъждане на научна и образователна степен **„ДОКТОР”** в област на висше образование 7. **„Здравеопазване и спорт”**, научно направление 7.1. **„Медицина”**, научна специалност **„Съдебна медицина и деонтология”**

Д-р Кристина Атанасова Хаджиева е родена на 02.05.1990 г. в гр. Пловдив. Завършва средното си образование през 2009 г, с отличие в Гимназия с хуманитарен профил – ГХП „Свети Свети Кирил и Методий“ гр. Пловдив. Завършва Медицински университет - гр. Пловдив през 2015 г. От средата на месец ноември 2016 г. е зачислена със заповед на ректора на Медицински университет - гр. Пловдив като асистент в Катедрата по съдебна медицина и деонтология на Медицински университет гр. Пловдив след спечелен от нея конкурс, като е асистент и до настоящия момент в едноименната катедра, с профил англоезично преподаване. През 2019 г. успешно полага държавен изпит за придобиване на специалност в системата на здравеопазването през декемврийската сесия и придобива специалност **„Съдебна медицина и деонтология”**. Владее много добре английски език, а също и руски език. Член е на следните научни и професионални дружества: Българското дружество по съдебна медицина, Българския лекарски съюз, Съюза на учените в България.

Основната му научна тематика е свързана с насилието над възрастните хора и неговите морфологични и клинични проявления, конкретно в рутинната съдебномедицинска експертна дейност.

Съвременните изследвания показват, че насилието над възрастни хора, който по своята същност представлява един всеобхватен комплексен социален и медицински проблем, е сериозно разпространен в цял свят като специфичен и особен вид насилие, който засяга възрастова група, част от членовете на която са ограничени в своите възможности сами да защитават здравето си и своята физическа и психическа несъприкосновеност. С този проблем се сблъскват широк кръг от медицински специалности, като не убягва и от полето на съдебномедицинската гилдия. Прави впечатление, че актуалността на проблема е значително по-застъпена в чуждестранната научна литература, по-широко дискутирана в специализирани международни форуми извън пределите на Р. България, докато в българската съдебномедицинска специализирана литература липсват достатъчно много научни данни и съобщения, свързани с проблематиката. Данните в различните научни съобщения и трудове показват единодушно, че навременното диагностициране на възрастните хора, жертви на насилие, все още продължава да представлява съществен проблем и пропуск за медицинските специалисти, сблъскващи се с тази проблематика. В тази връзка разработването на универсални алгоритми за работа в този контекст на проблема има важно значение за намаляването на смъртността и травматизма в тази възрастова група и е обект на разработка на учените по света, работещи по темата.

В контекста на казаното дотук, темата на дисертационния труд е подбрана сполучливо, с оглед правилното разбиране за проявеността на насилие сред българското население в тази възрастова група, за основните социално-битови аспекти на този тип насилие, а също и детайлно описание на морфологичните прояви на физическото насилие, когато това засяга именно възрастните хора.

Дисертацията е написана на 81 стандартни страници. Тя е оформена по глави и съдържание както следва:

Увод - **2 страници**, литературен обзор - **23 страници**, цел и задачи – **1 страница**, материал и методи - **2 страници**, собствени резултати – **23 страници**, обсъждане **12 страници**, приложение в съдебномедицинската практика - **4 страници**, заключение - **1 страница**, приноси - **2 страници**. Библиографията включва **81** източника, от които **3** заглавия на кирилица и **78** - на латиница. Използвана е сравнително нова литература в библиографията.

Раздел „Резултати” е онагледен с 22 таблици и 22 диаграми, показващи данните за физическото насилие над възрастни хора. Разделът „Приложение в съдебномедицинската практика” е представен като два случая от съдебномедицинската практика, свързани с тематиката. Разделът „Материал и методи” е онагледен с 4 на брой фигури, показващи изготвените образци на статистически анкетни карти при лица над 65 годишна възраст, съмнителни да са жертви на физическо насилие. С малки изключения, дисертацията е написана на литературен книжовен български език. Употребата на съкращения не е голяма, така че не дразнят читателя с честотата си.

Уводът е добре написан. В литературния обзор са застъпени основните морфологични проявления на физическото насилие над възрастни хора, като детайлно са изяснени механизмите на възникване на различните видове травми, суспектни за упражнено насилие. Представен е и голям брой статистически проучвания от български и чуждестранни автори по проблематиката с насилието в тази възрастова група. Като кратка препратка в края на обзора има и данни относно смъртността при синдрома на малтретираното дете, като неизменна част от проблема. Така и читател, неспециалист в областта, в края на обзора ще е придобил представа, с какво му предстои да се запознае.

От литературния обзор проличава голямата осведоменост на дисертанта по този проблем. Написан е добре, структуриран е правилно и е твърде

информативен. Анализът на литературните данни е направен компетентно и целенасочено.

Към главата „Цел и задачи” нямам забележки. Целта е ясно и точно формулирана като са заложили основните целеви групи на ретроспективното проучване – възрастните хора, жертва на физическо насилие за 5-годишен период от време, преминали през съдебномедицинското звено, в което дисертантът работи в своето професионално направление. По-късно става ясно, че задачите са адекватно изпълними.

Главата „Материал и методи” е на 2 страници. Анализирани са 442 случая на физическо насилие, при използване на утвърдени ясно дефинирани изключващи критерии за отсяване на случаите. Приложените методи са адекватни, съответно за всяка поставена задача. Комплексното прилагане на тези методи е позволило на д-р Кристина Хаджиева да направи сравнителна оценка на морфологичните характеристики на уврежданията и на социално битовите фактори, съпоставени с данните, изнесени от българските и чуждестранни автори.

Собствените резултати от проведените изследвания са подробно изложени в отделни раздели, отговарящи на поставените задачи и са отлично илюстрирани с таблици и диаграми, показващи данните за физическото насилие над възрастни хора. Графичното представяне на данните е по-демонстративно и улеснява четета при проследяване на статистически значимите различия или липсата на такива.

Анализът на представените собствени резултати показва, че д-р Кристина Хаджиева използва редица научни похвати, които дават основание да бъдат направени редица обосновани научни изводи и заключения. Те разширяват обема на съществуващите знания за проявеността на проблема в съдебномедицинската експертна дейност в Р. България.

При обсъждането на резултатите проличава отличната информираност на дисертанта и възможността му за обективен анализ на собствените резултати.

Изводите в заключението относно физическото насилие са точно и ясно формулирани. Написани са стегнато, като не са изпуснати съществени факти. Приносите реално отразяват резултатите на д-р Хаджиева, сравнени с литературните данни.

Книгописът е представен по изискването на закона. Не се откриват съществени пропуски в начина на подреждането на публикациите, грешки в имената на авторите, заглавията, списанията и монографиите.

Авторефератът е подробен, добре илюстриран и не пренебрегва нито една от разработваните в дисертационния труд теми.

Научните постижения на д-р Кристина Атанасова Хаджиева по темата на представения за разглеждане дисертационен труд са отразени в 3 публикации в български и международни списания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложеният ми за рецензиране труд на д-р Кристина Атанасова Хаджиева, озаглавен „**Съдебномедицински анализ при насилие над възрастни хора**”, за придобиване на образователната и научна степен "доктор", представлява комплексно ретроспективно изследване на социално-битовите и морфологичните проявления на физическото насилие над деца в съдебномедицинската практика, със детайлен и богат систематичен анализ и съпоставяне на данните с други български и чуждестранни автори, работили по проблема, с методологично разработени алгоритми за работа с такива хора, които са съмнителни за упражнено над тях насилие.

Този труд е фактологично издържан и внася оригинален принос за изясняване на проблема с насилието над възрастни хора и предлага приноси с значителен научно-приложен характер. Той е добре замислен, прецизно методично изпълнен и успешно осъществен. Получените резултати са демонстративно изложени, ясно и добросъвестно дискутирани и обобщени в

настоящия труд с качества на дисертационен. Това ми дава основание да дам моята ПОЛОЖИТЕЛНА оценка на дисертационния труд на д-р Кристина Атанасова Хаджиева и да препоръчам на почитаемите членове на научното да присъдят на д-р Кристина Атанасова Хаджиева образователната и научна степен „Доктор”.

Заличено на основание
Чл.5 §1, б. "В" Регламент (ЕС)2016/679

Рецензент:.....

...

/доц. д-р Александър Александров, дм/